

Versterking van het sociaal domein moet topprioriteit zijn van volgend kabinet

Ieder(in), Per Saldo, Wij Staan Op!, LFB, Patiëntenfederatie Nederland, LOC, LSR, Landelijke Cliëntenraad, Coalitie voor Inclusie en Vereniging Inclusie Nederland willen dat de komende vier jaar het sociaal domein een van de topprioriteiten wordt. Zodat mensen met een ondersteuningsvraag zodanig worden geholpen dat ze net als iedereen mee kunnen doen in de samenleving.

Over wie gaat het?

Veel mensen in Nederland hebben ondersteuning nodig bij zorg, participatie, inkomen, wonen, mobiliteit of zinvolle dagbesteding. Naast mensen op hogere leeftijd gaat het om ruim 2 miljoen mensen met een (niet aan ouderdom gerelateerde) beperking, chronische aandoening of psychische kwetsbaarheid. Minder dan 10% van hen ontvangt zorg en ondersteuning vanuit de Wet langdurige zorg. Alle anderen zijn voor de ondersteuning bij zorg, participatie, inkomen, wonen, mobiliteit, school of werk aangewezen op het sociaal domein. Het gaat om mensen met bijvoorbeeld een (licht) verstandelijke beperking, een zintuigelijke beperking, een lichamelijke beperking, een aandoening in het autismespectrum, of een chronische (progressieve) aandoening. Deze beperkingen zijn vaak aangeboren en mensen nemen deze beperking hun hele leven mee. Op alle levensterreinen - van meespelen met buurtkinderen, naar school gaan, zelfstandig wonen en werken - hebben ze hierbij in meer of mindere mate ondersteuning nodig. Met als doel om net als iedereen mee te kunnen doen in de samenleving.

Waar gaat het mis?

De ondersteuning van mensen met een ondersteuningsvraag, jong en oud, bij zorg, participatie, wonen, school, mobiliteit, werk of zinvolle dagbesteding in het sociaal domein staat onder grote druk. De afgelopen jaren stapelden de rapporten en zwartboeken over problemen zich op (zie bijlage 1). Zo bracht de Nationale Ombudsman drie rapporten uit over deze problematiek. Het aantal rechtszaken over ondersteuning vanuit de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) is enorm toegenomen, waarbij in 41 procent van de zaken over de Wmo de burger in het gelijk wordt gesteld door de rechter¹.

De opsomming van de problemen is lang, maar laat zich samenvatten als gebrekkige toegang tot ondersteuning, het niet centraal stellen van de hulpvrager, het ontnemen van keuzevrijheid voor hulpverlener en de gelijkwaardige keuze om de ondersteuning met een persoonsgebonden budget (pgb) te organiseren, achteruitgang in de rechtspositie van burgers en onvoldoende plek voor inspraak en tegenmacht.

Ondertussen duurt de onenigheid over geld tussen Rijksoverheid en lokale overheden voort en krijgen mensen niet de ondersteuning die ze nodig hebben. En ondervinden zij grote hinder van wetten en domeinen die niet of onvoldoende op elkaar aansluiten.

Doorgaan op deze weg leidt tot verdergaande uitputting en overbelasting van mensen met een beperking en mantelzorgers, escalatie van problematiek van mensen met een ondersteuningsvraag en daardoor ook hogere kosten voor deze mensen én de maatschappij.

¹ Onderzoek van Platform voor onderzoeksjournalistiek Investico in samenwerking met weekblad De Groene Amsterdammer, dagblad Trouw en radioprogramma Argos o.a. hier terug te vinden.

Wat moet er gebeuren?

Om de beloftes van de decentralisaties – meer maatwerk, meer inclusie en lagere kosten – waar te maken moet er geïnvesteerd worden in de ondersteuning van mensen met een beperking, chronische aandoening of psychische kwetsbaarheid.

Daarom vinden wij dat de versterking van het sociaal domein topprioriteit moet zijn van het volgende kabinet. Onder andere op deze punten:

- Maak een einde aan de strijd tussen de Rijksoverheid en de gemeenten over geld. Want mensen betalen de rekening van tekorten, bezuinigingen en doorgeslagen efficiency denken. Laat mensen niet langer het slachtoffer worden van de ruzie tussen twee overheidslagen.
- Werk vanuit vertrouwen bij de ondersteuning van mensen met een ondersteuningsvraag en pas wet- en regelgeving daarop aan. Ongeacht om welk type ondersteuning het gaat: bij werk, school, wonen, mobiliteit, jeugdhulp, zorg of participatie.
- Stel de ondersteuningsvraag van mensen centraal en voer een onafhankelijke beoordeling van de vraag in (oftewel een onafhankelijke indicatiestelling). Zo wordt de beoordeling en aangeboden ondersteuning niet bepaald door het beschikbare budget en/of het beschikbare aanbod van ondersteuning.
- Zorg voor meer en brede deskundigheid in de toegang met betrekking tot beperkingen en aandoeningen, maar ook over pgb, zodat er een juiste afweging gemaakt kan worden bij het bieden van ondersteuning en het wel/niet toekennen van hulp vanuit een pgb.
- Versterk de rechtspositie van burgers. Te vaak moeten mensen naar de rechter om passende ondersteuning te krijgen. Stop met werkwijzen die de rechtspositie van burgers ondermijnen, zoals resultaatgericht beschikken of beschikkingsvrij indiceren.
- Verplicht naar Deens voorbeeld iedere gemeente een onafhankelijk platform van mensen met een beperking en chronische aandoening te bekostigen, te faciliteren en in positie te brengen. En geef dit platform een plek in de lokale beleidsontwikkeling, besluitvorming en evaluatie. Een stevige positie en stem van mensen met een beperking, chronische aandoening, psychische kwetsbaarheid en hun naasten is een noodzakelijke voorwaarde voor passende en betaalbare ondersteuning.

Wij roepen politieke partijen op het sociaal domein topprioriteit te maken in het volgende kabinet. Om samen met mensen met een ondersteuningsvraag en hun mantelzorgers, hun vertegenwoordigende organisaties, gemeenten, zorgaanbieders te werken aan versterking van het sociaal domein. Door het sociaal domein te versterken kunnen we samen zorgen voor een meer inclusieve samenleving met kwaliteit van leven voor mensen met een beperking, chronische aandoening of psychische kwetsbaarheid en naar wens en vermogen op gelijke voet kunnen deelnemen aan de samenleving.

Ondertekening